

POSTANOWIENIE

Dnia 29 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie ze skargi P. S.A. w Ł.

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia

- wpisu pod nr DZ. KW. (...) dokonanego w księdze wieczystej prowadzonej przez

Sąd Rejonowy w O. pod nr (...)

z wniosku H. Sp. z o.o. w O.

przy uczestnictwie P. S.A. w Ł. ,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 maja 2020 r.,

1) odrzuca skargę;

2) zasądza od P. S.A. na rzecz H. sp. z o.o. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania wywołanego skargą.

UZASADNIENIE

W skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia P. S.A. domagała się stwierdzenia niezgodności z prawem wpisu do księgi wieczystej o nr (...), polegającego na wykreśleniu hipoteki umownej przysługującej na rzecz P. S.A. Skargę oparła na zarzucie naruszenia prawa materialnego, tj. art. 94 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (obecnie tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 2204), polegającego na wykreśleniu oznaczonej hipoteki przysługującej skarżącej, mimo że nie została spełniona przesłanka wygaśnięcia hipoteki, polegająca na wygaśnięciu wierzytelności, którą ta hipoteka zabezpiecza. Skarżąca wskazała, że wskutek

wykreślenia hipoteki doznała szkody w wysokości około 2,8 mln zł, na tyle bowiem opiewała niespłacona przez dłużnika kwota, postępowanie egzekucyjne zaś zostało umorzone z uwagi na jego bezskuteczność. Wskazując na przepisy art. 519² § 2 w związku z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. skarżąca podała, że w sprawie zachodzi wyjątkowy wypadek w rozumieniu ww. przepisów, wykreślenie bowiem hipoteki, gdy wierzytelność ją zabezpieczająca nie wygasła, z pominięciem zgody wierzyciela hipotecznego, narusza podstawowe zasady porządku prawnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia co do istoty sprawy kończącego postępowanie można skutecznie wnieść od orzeczenia sądu drugiej instancji (art. 519² § 1 k.p.c.). Jedynie w wyjątkowych wypadkach, gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, skarga może być także wniesiona od orzeczenia sądu pierwszej instancji, jeżeli uczestnicy nie skorzystali z przysługujących im środków prawnych i nie jest możliwa zmiana lub uchylenie tego orzeczenia w drodze innych przysługujących im środków prawnych (art. 519² § 2 k.p.c.). Podmiot wnoszący skargę od niezaskarżonego orzeczenia sądu pierwszej instancji, poza innymi przesłankami, musi wykazać przede wszystkim istnienie tych szczególnych okoliczności. W orzecznictwie Sąd Najwyższego zostało wyjaśnione, że wyjątkowe wypadki, o których mowa w art. 519² § 2 k.p.c., odnoszą się także do przyczyn nieskorzystania przez uczestnika z przysługujących mu środków zaskarżenia. Przyczyny te muszą mieć charakter wyjątkowy w znaczeniu obiektywnym, co oznacza, że chodzi o szczególne okoliczności obiektywnie uniemożliwiające wniesienie środka zaskarżenia, a nie o okoliczności, które wynikają z woli lub zaniedbań samego uczestnika. Wnosząc skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, uczestnik musi zatem wykazać, że nieskorzystanie przez niego z przysługującego środka prawnego nastąpiło z wyjątkowych powodów mających charakter siły wyższej, takich jak ciężka choroba, katastrofa, klęska żywiołowa czy wyjątkowe okoliczności leżące po stronie osób trzecich, które obiektywnie rzecz biorąc uniemożliwiły wniesienie środka zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia

2 lutego 2006 r., I CNP 4/06, OSNC 2006, Nr 6, poz. 113, z dnia 29 listopada 2006 r., II CNP 85/06, nie publ., z dnia 7 lutego 2008 r. IV CNP 217/07 OSNC-ZD 2008, Nr 4, poz. 114, z dnia 13 maja 2014 r., V CNP 60/13, nie publ., z dnia 14 listopada 2014 r., I CNP 17/14, nie publ., z dnia 15 marca 2017 r., V CNP 70/16, nie publ., z dnia 20 kwietnia 2017 r., V CNP 71/16, nie publ., z dnia 18 kwietnia 2018 r., I CNP 50/17, nie publ., z dnia 15 czerwca 2018 r., II CNP 9/18, nie publ., z dnia 6 listopada 2018 r., II CNP 41/18, nie publ., z dnia 11 grudnia 2018 r., V CNP 24/18, nie publ., z dnia 11 kwietnia 2019 r., IV CNP 40/18, nie publ.). Skarżąca podała, że otrzymała zawiadomienie o dokonany wpis w księdze wieczystej, nie wyjaśniła jednak przyczyn nieskorzystania z przysługujących jej środków zaskarżenia. Tym samym nie wykazała przesłanek przewidzianych w art. 519² § 2 k.p.c., co oznacza, że skarga nie spełnia wymagania przewidzianego w art. 424⁵ § 1 pkt 5 in fine k.p.c. i już tylko z tego powodu podlegać musiała odrzuceniu stosownie do art. 424⁸ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Skarżący pominął również, choć skarga została wniesiona po dniu 3 kwietnia 2018 r., dostępny od tego dnia nowy środek prawny w postaci skargi nadzwyczajnej, której celem jest eliminacja prawomocnych orzeczeń naruszających zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP lub w sposób rażący naruszających prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie lub w których doszło do oczywistej sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego (art. 89 i n. ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, Dz. U. z 2018 r., poz. 5 ze zm.). Skarga nadzwyczajna może być wniesiona w terminie 5 lat od uprawomocnienia się orzeczenia (art. 89 § 3 ustawy o Sądzie Najwyższym), a w okresie 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym może służyć podważaniu prawomocnych orzeczeń sądowych wydanych przed wejściem tej ustawy w życie, lecz po dniu 17 października 1997 r. (art. 115 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym). Ustanowiono tym samym kolejny instrument prawny pozwalający na uchylenie lub zmianę prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego kończącego postępowanie w sprawie (art. 89 § 1 w związku z art. 91 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym), obejmujący także - we wskazanych granicach czasowych - orzeczenia, które uprawomocniły się przed wejściem w życie ustawy o Sądzie

Najwyższym, tj. przed dniem 3 kwietnia 2018 r. Uwzględnienie przez Sąd Najwyższy skargi nadzwyczajnej - zgodnie z art. 398¹⁵ i 398¹⁶ w związku z art. 95 ustawy o Sądzie Najwyższym - prowadzi do uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania albo do uchylenia zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy na nowo co do istoty sprawy, a więc do eliminacji przyczyny „szkody judykacyjnej”, której wystąpienie zarzuca skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia i której naprawieniu ma służyć orzeczenie stwierdzające tę niezgodność. Zmiana lub uchylenie orzeczenia może zatem uczynić odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa bezprzedmiotową.

Oceny tej nie zmienia okoliczność, że wyłączna legitymacja do wniesienia skargi nadzwyczajnej przysługuje podmiotom określonym w art. 89 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym, a w odniesieniu do orzeczeń, które uprawomocniły się przed dniem 3 kwietnia 2018 r. - podmiotom określonym w art. 115 § 1a ustawy o Sądzie Najwyższym. Strona nie może wprowadzić wniesić skargi nadzwyczajnej samodzielnie, jednak może zwrócić się do legitymowanego podmiotu o jej wniesienie (por. w odniesieniu do Prokuratora Generalnego § 335a-335 m rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. - Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 1206). Wystąpienie do uprawnionego podmiotu nie obliguje go do wniesienia skargi, aktywność ta jest jednak nieodzowna, gdyż strona czyni w ten sposób zadość wymaganiu wykorzystania wszelkich dostępnych dla niej prawnych mechanizmów służących wzruszeniu prawomocnego orzeczenia (art. 424¹ § 1 k.p.c., art. 519² § 1 k.p.c.), co warunkuje dopuszczalność skargi o stwierdzenie jego niezgodności z prawem i uruchomienie odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa. Negatywna ocena podmiotu uprawnionego do wniesienia skargi nadzwyczajnej i wynikająca z niej obiektywna niemożność - z punktu widzenia strony - uchylenia lub zmiany prawomocnego orzeczenia w drodze skargi nadzwyczajnej, otwiera drogę do żądania stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2018 r., III CNP 9/18, OSNC 2018, Nr 12, poz. 121, z dnia

20 grudnia 2018 r., III CNP 19/18, nie publ., z dnia 10 stycznia 2019 r., II CNP 2/18, nie publ.).

W związku z tym należy uznać, że poczynsz od dnia 4 kwietnia 2018 r. strona wnosząca skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, musi wykazać, że złożyła do uprawnionego organu (art. 89 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym) wniosek o wniesienie skargi nadzwyczajnej i nie został on uwzględniony. Niewykazanie tej okoliczności powoduje odrzucenie skargi na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2018 r., III CNP 9/18, OSNC 2018, Nr 12, poz. 121, z dnia 6 listopada 2018 r., II CNP 46/18, nie publ., z dnia 20 grudnia 2018 r., III CNP 19/18, nie publ., z dnia 4 stycznia 2019 r., IV CNP 27/18, nie publ., z dnia 8 stycznia 2019 r., II CNP 47/18, nie publ., z dnia 10 stycznia 2019 r., II CNP 2/18 i II CNP 8/18, nie publ., z dnia 11 stycznia 2019 r., II CNP 55/18, nie publ.).

O kosztach postępowania wywołanego skargą orzeczono zgodnie z art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 424¹² k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. oraz § 5 pkt 5 i § 10 ust. 5 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 265).